

Proces budowy przewagi konkurencyjnej w gminie o profilu turystycznym

Michał Flieger

*Katedra Nauk Ekonomicznych, Wydział Prawa i Administracji,
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza*

Proces wspierania przedsiębiorczości w gminach jest jednym z kluczowych zadań władz lokalnych, ponieważ wpływa bezpośrednio na poziom życia mieszkańców, a w ogólnym ujęciu na przyspieszenie wzrostu społeczno-gospodarczego gminy i regionu. Jest to trudne zadanie, ponieważ gminy mają do dyspozycji wiele instrumentów wspierania przedsiębiorczości zarówno finansowych, jak i niefinansowych. Zastosowanie wszystkich instrumentów nie jest możliwe, zatem ważna jest ocena skuteczności oddziaływania tych instrumentów na przedsiębiorców lokalnych. Badania pokazały, że wiele instrumentów, do których dostęp ma gmina, charakteryzuje różna skuteczność z perspektywy podmiotów, do których są kierowane. Konieczny jest zatem uważny wybór zespołu instrumentów kierowanych do przedsiębiorców.

Słowa kluczowe: przedsiębiorczość, instrumenty wspierania przedsiębiorczości, skuteczność instrumentów, gmina, rozwój społeczny i gospodarczy

Wprowadzenie

Rozwój przedsiębiorczości odgrywa istotną rolę w rozwoju gospodarki lokalnej, ponieważ wpływa na zwiększenie produkcji dóbr, poziomu zatrudnienia i dochodów ludności, dochodów budżetu gminy oraz wzrost liczby inwestycji zaspokajających potrzeby lokalne. Wspieranie przedsiębiorczości przez gminę może się przyczynić do zmiany postawy obywateli, którzy samodzielnie rozwiązują problemy i w wyniku własnej inicjatywy i aktywności przyczyniają się do zaspokajania potrzeb.

Biorąc pod uwagę powyższe związki między rozwojem przedsiębiorczości a jej wpływem na sytuację gminy, należy podkreślić wagę i znaczenie rozwoju przedsiębiorczości dla funkcjonowania i rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, regionu i kraju.

Takie ujęcie przedsiębiorczości pozwala na zastosowanie przejrzystych miar badanego zjawiska, takich jak liczba przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą na danym terenie i jej zmiany, liczba przedsiębiorstw rozszerzających lub ograniczających zakres prowadzonej działalności, poziom dochodów budżetu gminy ogółem i z uwzględnieniem poszczególnych rodzajów dochodów (PIT, CIT, podatek od nieruchomości itp.), poziom inwestycji zaspokajających potrzeby lokalne i przedsięwzięć z zakresu tzw. montażu finansowego, liczba miejsc pracy, poziom dochodów społeczności gminnej. W ten sposób rozumiana przedsiębiorczość może być aktywnie stymulowana przez władze gminy.

Cel i zakres badań

Gmina może oddziaływać na tworzenie przedsiębiorstw poza sferą publiczną. Jej działania w różny sposób wpływają na przedsiębiorczość, stąd uzasadnione wydaje się podjęcie próby określenia możliwości działań gminy w tym zakresie (instrumenty wspierania przedsiębiorczości), stopnia wykorzystania dostępnych instrumentów oraz skuteczności podejmowanych działań.

Ważnym elementem pracy jest próba odpowiedzi na pytanie, jak wpływają działania gminy na przedsiębiorstwa prywatne prowadzące działalność na jej terenie. Zebranie i analiza opinii przedsiębiorstw prywatnych pozwoliła na zbadanie skutków prowadzonych przez gminę działań wspierających przedsiębiorczość nie tylko z perspektywy samej gminy, lecz również podmiotów, do których działania te są skierowane. Taka analiza doprowadziła do wniosków dotyczących zasadności stosowanych instrumentów i potrzeby tworzenia nowych w tym zakresie.

Charakterystyka badanej gminy

Gmina Wronki leży w północno-zachodniej części województwa wielkopolskiego, w zakolu rzeki Warty. Gmina zajmuje obszar 302 km² i liczy ok. 19 tys. mieszkańców. Na jej terenie rozciągają się lasy Puszczy Noteckiej, które zajmują ok. 60% powierzchni gminy. W lasach tych znajdują się jeziora, gdzie ulokowały się liczne ośrodki wypoczynkowe (Forecka, 2003). To właśnie walory przyrodnicze wynikające z malowniczego położenia gminy Wronki powodują, że ma ona odmienną charakterystykę od większości gmin w badanej grupie.

Większość mieszkańców gminy Wronki utrzymuje się z rolnictwa. Na terenie gminy funkcjonuje 730 gospodarstw, choć warunki do gospodarowania są zróżnicowane, od dobrych w części południowej, do niesprzyjających w części północnej.

Dominują rolnicy indywidualni, którzy uprawiają 80% wszystkich gruntów. Wskaźnik zatrudnienia w gminie wynosi 48,3%.

Przez Wronki przebiega jedna z najważniejszych magistrali kolejowych, łącząca południe kraju z portami w Szczecinie i Świnoujściu. Fakt ten spowodował, że większość przemysłu ulokowała się w mieście Wronki, a największym zakładem działającym na terenie Wronek jest Amica Wronki S.A., która posiada tam trzy fabryki: kuchni, lodówek i pralek.

Dochody budżetowe gminy Wronki w 2010 r. kształtowały się na poziomie 25 198 tys. zł, przy wydatkach rządu 26 248 tys. zł.

Tabela 1. Podstawowe dane statystyczne o gminie Wronki

Rok	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych	Liczba bezrobotnych	Stopa bezrobocia w %	Poziom dochodów własnych na jednego mieszkańca w zł	Poziom dochodów własnych ogółem w tys.
2006	1 041	520	4,5	633	11 994
2007	1 054	626	5,3	946	17 947
2008	1 175	876	7,3	718	13 636
2009	1 197	954	7,95	840	15 581
2010	1 178	869	7,2	767	14 388

Źródło: badania własne.

Na podstawie danych tabeli 1 można stwierdzić, że liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na terenie gminy Wronki nieznacznie wzrosła, z poziomu 1041 firm w 2006 r. do poziomu 1178 w 2010 r. Wzrosła również w badanym okresie liczba bezrobotnych z 520 osób w 2006 r. (4,5%) do 869 w 2010 r. (7,2%). Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że poziom bezrobocia w gminie Wronki utrzymywał się na podobnym poziomie w okresie 2005–2010. Wzrósł także w porównaniu z 2006 r. poziom dochodów budżetowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca – z 633 zł w 2006 r. do 767 zł w 2010 r. Odpowiada tej tendencji wzrost własnych dochodów budżetowych w ujęciu ogólnym, z poziomu 11 994 tys. w 2006 r. do 14 388 tys. w 2010 r.

Instrumenty wspierania przedsiębiorczości

Gmina ma do dyspozycji wiele instrumentów wspierania przedsiębiorczości, za których pomocą może oddziaływać na rozwój gospodarczy na swoim terenie.

W badaniach uwzględniono wszystkie ważniejsze instrumenty wspierania przedsiębiorczości, a dodatkowo w ankiecie badawczej dla gmin zawarto pytania otwarte, co umożliwiło gminom wypowiedzieć się w dowolny sposób na temat stosowanych przez siebie instrumentów stymulujących rozwój oraz problemów i barier napotykanych w tym zakresie.

W badaniach empirycznych uwzględniono następujące instrumenty wspierania przedsiębiorczości o charakterze finansowym:

- budżet gmin, a zwłaszcza poziom dochodów własnych gmin w badanym okresie;
- instrumenty dochodowe wspierania przedsiębiorczości, a zwłaszcza stosowanie przez gminy stawek podatków niższych od maksymalnych oraz ulg i zwolnień dla lokalnych przedsiębiorców w zakresie podatku od nieruchomości, od środków transportowych, podatku rolnego i leśnego;
- instrumenty wydatkowe wspierania przedsiębiorczości, a zwłaszcza sposoby finansowania inwestycji, inwestycje realizowane w ciągu pięciu lat, inwestycje obecne oraz zamierzenia inwestycyjne, wysokość wydatków inwestycyjnych ogółem, na jednego mieszkańca oraz z podziałem na działy, sposoby współpracy z podmiotami lokalnymi.

Badania empiryczne niefinansowych instrumentów wspierania przedsiębiorczości objęły następujące instrumenty wspierania przedsiębiorczości:

- promocję gminy, a zwłaszcza nakłady na promocję i działania promocyjne gmin, korzystanie z firm zewnętrznych, adresatów promocji, programy wspierania promocji lokalnych produktów;
- działalność gospodarczą gminy, a zwłaszcza spółki z dominującym udziałem gminy, usługi kupowane od firm lokalnych, prywatyzację przedsiębiorstw komunalnych (od 1990 r.), sposób ustalania cen usług komunalnych;
- gospodarowanie mieniem gminy, a zwłaszcza sprzedaż majątku gminnego, strategię zarządzania mieniem gminy, użytkowanie wieczyste, nabywanie, scalanie, zbrojenie i podział gruntów, politykę czynszową najmu, dzierżawy oraz użyczenia, wnoszenie mienia do spółek, formy prywatyzacji w gminie, plan zagospodarowania przestrzennego, bazy danych dotyczących nieruchomości oraz zasady zbywania, nabywania, zamiany i obciążania nieruchomości;
- lokalne strategie rozwoju gospodarczego, a zwłaszcza opracowanie strategii rozwoju gminy, strategii rozwoju gospodarczego gminy, wieloletniego planu inwestycyjnego, bieżącą analizę i udoskonalanie strategii rozwoju według zmieniających się potrzeb, cykliczne spotkania z przedsiębiorcami w celu poznania ich potrzeb, udział liderów lokalnych w procesie tworzenia strategii rozwoju, współpracę z innymi gminami w procesie tworzenia i udoskonalania strategii rozwoju, cele strategii rozwoju gospodarczego, specjalny program pomocy dla małych firm;

- tworzenie klimatu sprzyjającego przedsiębiorczości oraz specyficzne formy wspierania przedsiębiorczości, a zwłaszcza spotkania i dyskusje okresowe z przedsiębiorcami na temat kierunków rozwoju gminy i efektywności realizacji strategii rozwoju gospodarczego, udział przedsiębiorców w tych działaniach, szybkie ścieżki dla projektów inwestycyjnych, udogodnienia administracyjne, szkolenia urzędników, politykę ośrodka pomocy społecznej, stabilność polityki podatkowej i czynszowej gminy, ułatwiony dostęp do infrastruktury technicznej, współpracę gminy z innymi instytucjami i organizacjami wspierającymi przedsiębiorczość, wiedzę gminy co do rodzaju kwalifikacji, na które występuje zapotrzebowanie ze strony lokalnych przedsiębiorców, organizację szkoleń podnoszących kwalifikacje oraz ułatwiających prowadzenie działalności gospodarczej, finansowanie ośrodków doradczych dla firm, współpracę gminy z placówkami badawczymi, tworzenie inkubatorów, parków technologicznych, agencji rozwoju lokalnego oraz ośrodków doradczo-szkoleniowych, systemy gromadzenia i zarządzania informacjami pomocnymi w zarządzaniu przedsiębiorstwem, przedsięwzięcia *venture capital* z udziałem gminy, tworzenie funduszy gwarancyjnych, organizację konkursów na najlepszy produkt, firmę i przedsiębiorstwo, organizację wycieczek zagranicznych dla przedsiębiorców lokalnych.

W ankiecie badawczej zostały również zawarte dwa pytania wolne, które pozwoliły badanym gminom wypowiedzieć się na temat:

- najistotniejszych przeszkód w rozwoju przedsiębiorczości w gminie,
- najistotniejszych form wspierania przedsiębiorczości stosowanych w gminach.

Podstawowym celem artykułu, jak wspomniano we Wprowadzeniu, jest wskazanie tych instrumentów gminnych wspierania przedsiębiorczości, które w zasadniczy sposób przyczyniają się do rozwoju przedsiębiorczości. W tym celu badaniami objęto również przedsiębiorstwa działające na terenie badanej gminy, gdyż to one są podstawowym celem działań gminy w zakresie wspierania przedsiębiorczości. Opinia przedsiębiorstw o stosowanych przez gminy instrumentach wydaje się mieć zasadnicze znaczenie dla oceny ich efektywności.

Na podstawie rozpoznania wstępnego, przeprowadzonego przed podjęciem badań empirycznych, stwierdzono, że występuje duże podobieństwo ocen instrumentów wspierania przedsiębiorczości wśród przedsiębiorców i w związku z tym, celem ograniczenia kosztów badań, przyjęto, że liczba badanych przedsiębiorstw wyniesie 10. W próbie znalazły się przedsiębiorstwa różnej wielkości i różnych branż. Dobór przedsiębiorstw do próby został dokonany na podstawie badań wstępnych w postaci wywiadów z reprezentantami lokalnymi: urzędnikami, władzami lokalnymi oraz przedstawicielami lokalnego biznesu. W ten sposób gmina i środowisko lokalne wskazały bezpośrednio te przedsiębiorstwa, które tworzą

bazę ekonomiczną gminy i do których działania gminy są skierowane. W ten sposób dobrane przedsiębiorstwa tworzą zakres przedmiotowy drugiej części badań.

Badaniami objęto małe i średnie przedsiębiorstwa prowadzące działalność w różnych dziedzinach. W skład grupy przedsiębiorstw weszli przedstawiciele branży mięsnej (rzeźnie), zbożowej (młyny), odzieżowej (szycie i sprzedaż odzieży), poligraficznej, elektrycznej (hurtownie elektryczne), telekomunikacyjnej (budowa sieci telekomunikacyjnych), spożywczej, drzewnej (tartak), grzewczej (produkcja i handel artykułami grzewczymi), z branży przetwórstwa tworzyw sztucznych, produkcji sprzętu AGD oraz uboju trzody chlewnej.

Zastosowanie instrumentów dochodowych

Gmina Wronki stosuje stawki podatków niższe od maksymalnych w zakresie podatku od nieruchomości, od środków transportowych oraz podatku rolnego. Stawka podatku od nieruchomości wynosi 16,55 zł od 1 m² powierzchni użytkowej i jest co roku zmieniana uchwałą rady gminy. Wielkość podatku zależy od rodzaju działalności i obniża się do 3,46 zł za 1 m² w przypadku działalności gospodarczej związanej z udzielaniem świadczeń zdrowotnych (uchwała nr II/4/2002..., 2002).

Gmina Wronki różnicuje również stawki podatków od środków transportowych w zależności od dopuszczalnej masy całkowitej oraz liczby osi (uchwała nr XXXIII/273/2001..., 2001). Obniżka stawek maksymalnych dotyczy także podatku rolnego. W tym celu gmina Wronki przyjęła ustawę w sprawie obniżenia średniej ceny skupu żyta, która jest przyjmowana jako podstawa obliczenia podatku rolnego na terenie gminy. Cenę tę obniżono z 33,45 zł do 30 zł za jeden kwintal (uchwała nr II/10/2002..., 2002). Nie stosuje się obniżenia stawek podatku leśnego.

Gmina Wronki nie stosuje ulg i zwolnień dla lokalnych przedsiębiorców w żadnym z wymienionych poprzednio podatków na podstawie uchwał. Istnieje jednak możliwość umorzenia lub odroczenia płatności podatków i opłat lokalnych dla przedsiębiorców lokalnych znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej lub dla przedsiębiorców zatrudniających nowych pracowników. W każdym przypadku jest to jednak indywidualna decyzja władz gminy oparta na zasadzie uznaniowości.

Zastosowanie instrumentów wydatkowych

Gmina Wronki za najważniejsze instrumenty wydatkowe wspierania przedsiębiorczości stosowane w ostatnich pięciu latach uznała inwestycje drogowe, które są również prowadzone w okresie bieżącym. Pochłoną one ok. 71 mln zł, zaś 25%

tych środków będzie pochodzić ze środków własnych gminy, a reszta z dotacji oraz środków unijnych. Zakończoną inwestycją jest rozwój bazy oświatowej, a zwłaszcza budowa hal sportowych i kręgielni, nakładem 1040 tys. zł. W całości inwestycja ta została sfinansowana środkami gminnymi.

Do inwestycji bieżących gmina zaliczyła rozbudowę sieci kanalizacyjnej miasta, której całkowity koszt jest szacowany na 71 mln zł, przy czym 25% tych środków będzie pochodzić z budżetu gminy. Na bieżąco jest również modernizowana oczyszczalnia ścieków oraz prowadzone zagospodarowanie terenu po upadłych fabrykach, aby umożliwić ich przejęcie przez innych inwestorów. Koszt tych prac wyniesie 740 tys. zł i jest nakładem własnym gminy.

Inwestycje planowane na terenie gminy to przede wszystkim dalszy rozwój sieci kanalizacyjnej gminy, prowadzenie inwestycji drogowych na terenie gminy oraz partycypacja w kosztach budowy dróg wojewódzkich, ułatwiających transport lądowy na terenie gminy i poza nią. Gmina Wronki, w ramach związku międzygminnego, będzie współfinansować zakład utylizacji i składowania odpadów komunalnych, w kwocie ok. 2 mln zł, co stanowi ok. 10% kosztów całkowitych przedsięwzięcia.

Tabela 2. Wydatki inwestycyjne gminy Wronki w latach 2006–2010 (w tys. zł)

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010
Wydatki inwestycyjne ogółem	4 187	5 679	5 375	5 242	3 927
w tym dotacje na inwestycje	1 605	726	962	1 042	2 537
Wydatki inwestycyjne na jednego mieszkańca					
Rolnictwo	194	59	266	87	84
Transport	256	1 740	1 819	2 079	1 269
Gospodarka komunalna	3 076	2 855	1 931	1 995	1 107
Gospodarka mieszkaniowa	1 612	2 545	1 216	1 097	953
Oświata i wychowanie	9 293	11 968	10 354	12 359	12 894
Kultura i sztuka	801	836	1 748	1 645	1 166
Ochrona zdrowia	355	250	250	308	273
Opieka społeczna	1 670	2 793	3 180	3 632	3 196
Kultura fizyczna i sport	73	429	805	159	117
Administracja samorządowa	2 279	2 611	2 556	2 746	2 654

Źródło: badania własne.

W badanym okresie wydatki inwestycyjne budżetu gminy Wronki utrzymywały się na zbliżonym poziomie, tj. 4187 tys. zł w 2006 r. oraz 3927 tys. zł

w 2010 r. Gmina korzystała w znacznym stopniu z dotacji inwestycyjnych z budżetu państwa, przy czym udział dotacji w okresie badawczym zdecydowanie wzrastał, z poziomu 1605 tys. zł w 2006 r. do 2537 tys. zł w 2010 r. Gmina Wronki korzysta również z długoterminowych kredytów inwestycyjnych, nie dokonała jednak emisji obligacji.

W badanym okresie tendencję wzrostową wykazywały wydatki na transport (wzrost z poziomu 256 tys. zł w 2006 r. do 1269 tys. zł w 2010 r.), wydatki na oświatę i wychowanie (wzrost z 9293 tys. zł w 2006 r. do 12 894 tys. zł w 2010 r.). Wzrastały też wydatki na kulturę i sztukę (z 801 tys. zł w 2006 r. do 1166 tys. zł w 2010 r.), oraz na opiekę społeczną (z 1670 tys. zł w 2006 r. do 3196 tys. zł w 2010 r.).

Tendencję spadkową w badanym okresie wykazały wydatki na rolnictwo (z 194 tys. zł w 2006 r. do 84 tys. zł w 2010 r.), wydatki na gospodarkę komunalną (z 3076 tys. zł w 2006 r. do 1269 tys. zł w 2010 r.) oraz wydatki na gospodarkę mieszkaniową (z 1612 tys. zł w 2006 r. do 953 tys. zł w 2010 r.). Pozostałe pozycje budżetowe kształtowały się na zbliżonym poziomie w całym okresie badawczym.

Gmina Wronki współpracuje z podmiotami lokalnymi jedynie w postaci dofinansowania przedsięwzięć realizowanych z podmiotami, w których udziały ma gmina. Współpraca ta dotyczy przedsiębiorstwa komunalnego, odpowiedzialnego za utrzymanie sieci kanalizacyjnych, wodociągowych, dystrybucję ciepła oraz administrację mieszkaniową. Na terenie gminy nie stosuje się innych form współpracy z podmiotami lokalnymi.

Ocena instrumentów przez przedsiębiorców lokalnych

Badane przedsiębiorstwa z gminy Wronki do najistotniejszych instrumentów niefinansowych wspierania przedsiębiorczości zaliczyły jedynie ułatwiony dostęp do infrastruktury technicznej. Instrument ten został oceniony na 5 pkt przez wszystkie z badanych przedsiębiorstw, co wskazuje na jego duże znaczenie dla wspierania przedsiębiorczości na terenie gminy. Do grupy średniej, z ocenami w przedziale 3–4 pkt, zaliczono promocję gminy, możliwość udziału przedsiębiorców lokalnych w wyznaczaniu kierunków rozwoju gminy, opracowany przez gminę program pomocy dla małych firm, sprzedaż majątku gminnego w postaci gruntów, opracowany wieloletni plan inwestycyjny, otwartość gminy na nowe projekty inwestycyjne, stabilność polityki podatkowej gminy, prywatyzację przedsiębiorstw komunalnych, opracowaną strategię zarządzania mieniem gminy, oddawanie przez gminę gruntów w użytkowanie wieczyste, opracowaną strategię rozwoju i strategię rozwoju gospodarczego gminy oraz istnienie na terenie gminy

parków technologicznych. Pozostałe instrumenty otrzymały oceny poniżej 3 pkt i należy je uznać za mające niewielki wpływ na wynik finansowy badanych przedsiębiorstw (tabela 3).

Tabela 3. Ocena niefinansowych instrumentów wspierania przedsiębiorczości przez przedsiębiorstwa z terenu gminy Wronki

Lp.	Nazwa instrumentu	Ocena minimalna otrzymana w ankietach	Ocena maksymalna otrzymana w ankietach	Średnia otrzymanych ocen
1	Ułatwiony dostęp do infrastruktury technicznej	5	5	5,0
2	Promocja gminy	2	5	3,6
3	Możliwość udziału lokalnych przedsiębiorców w wyznaczaniu kierunków rozwoju gminy	1	6	3,6
4	Opracowany przez gminę program pomocy dla małych firm	1	6	3,6
5	Sprzedaż majątku gminnego w postaci gruntów	3	4	3,3
6	Opracowany wieloletni plan inwestycyjny	2	4	3,3
7	Otwartość gminy na nowe projekty inwestycyjne	2	4	3,3
8	Stabilność polityki podatkowej gminy	2	4	3,3
9	Prywatyzacja przedsiębiorstw komunalnych	1	4	3,0
10	Opracowana strategia zarządzania mieniem gminy	2	4	3,0
11	Oddawanie przez gminę gruntów w użytkowanie wieczyste	2	4	3,0
12	Opracowana strategia rozwoju i strategia rozwoju gospodarczego gminy	2	4	3,0
13	Istnienie na terenie gminy parków technologicznych	1	5	3,0
14	Program wspierania promocji lokalnych produktów	2	4	2,6
15	Wyodrębniona jednostka ds. obsługi inwestorów zewnętrznych	1	5	2,6
16	Zakup przez gminę usług od lokalnych firm	2	3	2,6
17	Nabywanie przez gminę gruntów w celu ich scalania, zbrojenia i podziału	1	4	2,6
18	Stworzenie w gminie szybkich ścieżek dla projektów inwestycyjnych	2	3	2,6
19	Aktywny udział gminy w szkoleniach dla przedsiębiorców oraz bezrobotnych	1	4	2,6

Lp.	Nazwa instrumentu	Ocena minimalna otrzymana w ankietach	Ocena maksymalna otrzymana w ankietach	Średnia otrzymanych ocen
20	Sprawny system gminny gromadzenia i zarządzania informacjami pomocnymi w zarządzaniu przedsiębiorstwem	1	4	2,6
21	Zaangażowanie gminy w przedsięwzięcia typu <i>venture capital</i>	1	4	2,6
22	Organizowanie przez gminę konkursów na najlepszy produkt, firmę i przedsiębiorstwo	1	4	2,6
23	Wyodrębniona jednostka ds. promocji przedsiębiorczości	1	4	2,3
24	Ceny usług komunalnych na poziomie zapewniającym samofinansowanie rozwoju	1	3	2,3
25	Stabilna polityka czynszowa gminy	1	4	2,3
26	Istnienie na terenie gminy ośrodków doradczo-szkoleniowych	1	3	2,3
27	Organizowanie przez gminę wycieczek zagranicznych dla przedsiębiorców lokalnych	2	3	2,3
28	Sprzedaż majątku gminnego w postaci budynków	2	3	2,0
29	Wnoszenie przez gminę mienia do spółek	1	3	2,0
30	Gminne bazy danych dotyczące nieruchomości	2	2	2,0
31	Istnienie na terenie gminy inkubatorów przedsiębiorczości	1	3	2,0
32	Istnienie na terenie gminy agencji rozwoju lokalnego	1	3	2,0
33	Gminny fundusz gwarancyjny	1	3	2,0

Źródło: badania własne.

W przeprowadzonych badaniach gmina określiła stosowane instrumenty wspierania przedsiębiorczości, a przedsiębiorcy ocenili ich skuteczność, czyli wpływ, jaki instrumenty te wywarły na podjęcie lub rozszerzenie przez nich działalności gospodarczej. Wśród instrumentów stosowanych przez gminę Wronki i ocenionych najwyższej wskazali te, które w największym stopniu przyczyniają się do aktywności gospodarczej na terenie gminy.

Przeprowadzone badania wykazały, że w zakresie instrumentów finansowych wspierania przedsiębiorczości o charakterze dochodowym obniżki stawek podatków w stosunku do maksymalnych nie stanowią istotnego instrumentu stanowiącego czynnik motywujący do podjęcia lub rozszerzenia działalności gospodarczej.

Obecnie większość gmin stosuje takie obniżki i dlatego należy je uznać za instrument niezbędny gminie dla zachowania podobnych warunków prowadzenia działalności gospodarczej jak w gminach ościennych.

Przeciwnie sytuacja przedstawia się w przypadku stosowania ulg i zwolnień w podatku od nieruchomości i podatku od środków transportowych. Jak wynika z badań, instrument ten wydaje się być skutecznym instrumentem wspierania przedsiębiorczości. Ulgi i zwolnienia są stosowane przez gminy na podstawie uchwał rady gminy (wówczas kryteria są takie same dla wszystkich przedsiębiorców) lub przy uwzględnieniu decyzji indywidualnych, podejmowanych na podstawie wniosków przedsiębiorców zainteresowanych skorzystaniem z takich ulg. W każdym przypadku instrument ten odgrywa ważną rolę we wspieraniu przedsiębiorczości na terenie gminy i stanowi bardzo istotną motywację do podejmowania lub rozszerzenia działalności przez przedsiębiorców na terenie gminy. Jak już wspomniano, instrumenty te bezpośrednio wpływają na wynik finansowy przedsiębiorstwa, zmniejszając koszty prowadzenia działalności. Gmina nie stosowała ulg i zwolnień w zakresie podatku rolnego i leśnego, co wskazuje na niewielkie zainteresowanie tą formą wspierania przedsiębiorczości.

Instrumenty finansowe o charakterze wydatkowym stanowią grupę instrumentów, których ocena nie jest jednoznaczna. Wiąże się to z faktem, że typowe dla gmin inwestycje są prowadzone we wszystkich gminach z różną częstotliwością i w różnych przedziałach czasowych. Szczególną jednak rolę odgrywają takie inwestycje, jak budowa dróg, sieci kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków i wysypiska śmieci. Działania te należą do działań standardowych gmin i w związku z tym nie stanowią szczególnej zachęty do podejmowania lub rozszerzania działalności gospodarczej na terenie gmin. Nie oznacza to oczywiście, że instrumenty te są nieprzydatne we wspieraniu przedsiębiorczości. Wręcz przeciwnie – bez takich działań gmina nie ma większych szans na jakikolwiek rozwój gospodarczy. Są to więc działania, które każda gmina powinna podejmować niezależnie od poziomu rozwoju gospodarczego.

Ważnym instrumentem w tej grupie jest instrument polegający na uzbrojeniu parku inwestycyjnego. Działanie to pozwoli gminie na zainteresowanie wielu potencjalnych inwestorów i w związku z tym wydaje się być skutecznym instrumentem wspierania przedsiębiorczości, co potwierdziły także dalsze badania. Istotne jest jednak zachowanie pewnej kolejności instrumentów wydatkowych wspierania przedsiębiorczości, począwszy od stworzenia bazy dla rozwoju przedsiębiorstw (drogi, sieci kanalizacyjne, wodociągowe itp.), a skończywszy na parkach inwestycyjnych przygotowanych pod inwestycje.

Podsumowanie

W tabeli 4 przedstawiono zestawienie instrumentów wspierania przedsiębiorczości, których zastosowanie ma szczególnie istotne znaczenie dla podejmowania przez przedsiębiorców decyzji o rozpoczęciu lub rozszerzeniu działalności gospodarczej na terenie gminy. Instrumenty te zostały z powodzeniem zastosowane i ocenione przez przedsiębiorców jako szczególnie skuteczne i przydatne w prowadzeniu codziennej działalności gospodarczej. Można więc z dużym prawdopodobieństwem stwierdzić, że położenie nacisku na te działania powinno skutkować szybszym rozwojem gospodarczym na terenie danej gminy. Zestawienie to stanowi odpowiedź na pytanie o określenie tych instrumentów wspierania przedsiębiorczości, które przedsiębiorcy lokalni widzieliby najchętniej w instrumentarium stosowanym przez gminy. Wydaje się jednak, że każdy instrument wspierania przedsiębiorczości wywiera pożądany skutek. Różna jest jedynie skala wpływu danego instrumentu na rozwój. Biorąc jednak pod uwagę ograniczone zasoby i możliwości organizacyjne gmin, przydatne może się okazać ustalenie najskuteczniejszych instrumentów, co przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Zestawienie najskuteczniejszych instrumentów wspierania przedsiębiorczości, mających wpływ na podejmowanie lub rozszerzanie działalności gospodarczej na terenie gmin

Lp.	Nazwa instrumentu wspierania przedsiębiorczości	Najniższa otrzymana ocena w ankietach	Najwyższa otrzymana ocena w ankietach	Średnia wszystkich otrzymanych ocen
1	Stosowanie niższych od maksymalnych stawek w podatku od nieruchomości	1	6	4,6
2	Stosowanie niższych od maksymalnych stawek w zakresie podatku od środków transportowych	1	6	3,6
3	Stosowanie ulg i zwolnień w zakresie podatku od nieruchomości	1	5	3,6
4	Istnienie planu zagospodarowania przestrzennego, który uwzględnia wspieranie przedsiębiorczości i sprzyja szybkim i elastycznym decyzjom ze strony gminy	1	6	3,4
5	Budowa sieci kanalizacyjnych	1	6	3,2
6	Stabilna polityka podatkowa gminy	1	6	3,1

Lp.	Nazwa instrumentu wspierania przedsiębiorczości	Najniższa otrzymana ocena w ankietach	Najwyższa otrzymana ocena w ankietach	Średnia wszystkich otrzymanych ocen
7	Scalanie, zbrojenie i podział gruntów w celach inwestycyjnych	1	5	3,0
8	Ułatwiony dostęp do infrastruktury technicznej	1	6	3,0
9	Budowa dróg	1	6	2,9
10	Pomoc publiczna dla zagrożonych firm lub dla firm tworzących nowe miejsca pracy	1	6	2,9
11	Stabilna polityka czynszowa gminy	1	6	2,8
12	Sprzedaż części majątku przez gminę	1	6	2,7
13	Stworzenie szybkich ścieżek dla projektów inwestycyjnych	1	3	2,4

Źródło: badania własne.

Oceniając stosowane instrumenty finansowe na terenie gminy Wronki, badane przedsiębiorstwa za najbardziej efektywne instrumenty sprzyjające podejmowaniu i rozszerzaniu działalności gospodarczej uznały zastosowanie niższych od maksymalnych stawek podatków od nieruchomości i od środków transportowych, ulgi i zwolnienia w podatku od nieruchomości, budowę dróg gminnych i sieci kanalizacyjnej (tabela 4). Jak widać, wyniki te pokrywają się z wynikami badań gmin i dlatego te instrumenty uznać można za najefektywniejsze, mające największy wpływ na aktywność gospodarczą na danym terenie w zakresie instrumentów finansowych wspierania przedsiębiorczości.

Drugą badaną grupę instrumentów stanowią instrumenty niefinansowe wspierania przedsiębiorczości. Wyniki badań wskazują, że za najbardziej skuteczne należy uznać takie instrumenty, jak istnienie planu zagospodarowania przestrzennego, który uwzględnia wspieranie przedsiębiorczości i sprzyja szybkim i elastycznym decyzjom ze strony gminy, stabilną politykę podatkową, scalanie, zbrojenie i podział gruntów w celach inwestycyjnych, ułatwiony dostęp do infrastruktury technicznej, pomoc publiczną dla zagrożonych firm lub dla firm tworzących nowe miejsca pracy, stabilną politykę czynszową gminy, sprzedaż części majątku przez gminę oraz stworzenie szybkich ścieżek dla projektów inwestycyjnych. Duże znaczenie mają regularne spotkania informacyjne z inwestorami dotyczące oferty inwestycyjnej na terenie gminy oraz utrzymywanie bliskich kontaktów z przedsiębiorcami zagranicznymi, stanowiącymi grupę potencjalnych inwestorów na terenie gminy.

Badane przedsiębiorstwa, oceniając skuteczność działań promocyjnych jako instrumentu wspierania przedsiębiorczości stosowanego na terenie gminy, nie oceniły tego instrumentu jako szczególnie istotnego. Może to oznaczać, że promocja gminy nie ma istotnego wpływu na wybór miejsca rozpoczęcia lub na rozszerzenie działalności gospodarczej przez przedsiębiorców. Nie ulega jednak wątpliwości, że działania te spotkały się z pozytywnym nastawieniem przedsiębiorców.

Drugą grupę instrumentów stanowi działalność gospodarcza prowadzona przez gminę i jej wpływ na przedsiębiorców lokalnych. Jak wynika z badań, instrumenty tej grupy nie odgrywają znaczącej roli we wspieraniu przedsiębiorczości na danym terenie. Gmina realizuje politykę cen usług komunalnych na poziomie zapewniającym samofinansowanie rozwoju.

Przedsiębiorcy lokalni jako mało efektywne instrumenty ocenili zakup przez gminę usług od firm lokalnych, prywatyzację przedsiębiorstw komunalnych oraz ceny usług na poziomie zapewniającym samofinansowanie rozwoju, co potwierdza niewielki wpływ tego rodzaju instrumentów na wspieranie przedsiębiorczości na danym terenie. Instrument w postaci zakupu przez gminę usług od firm lokalnych ma znaczenie dla rozwoju tylko tych firm, które bezpośrednio usługi dla gminy wykonują. Dodatkowo, gminy nie kreują na rynku lokalnym znaczącego popytu, a więc ich działania w zakresie kupna usług mają niewielkie znaczenie dla wspierania przedsiębiorczości.

Bibliografia

- Batko, R. (2009). *Zarządzanie jakością w urzędach gminy*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Bińkowska, A. (2009). *Zarządzanie procesami biznesowymi w przedsiębiorstwie*. Warszawa: Vizja Press.
- Flieger, M. (2007). Od administrowania do zarządzania publicznego – transformacja stanowiąca warunek efektywnego zarządzania gminą oraz przedsiębiorstwami sektora publicznego. *Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu*, 1184, 151–158.
- Jabłoński, A. (2002). *Anglosaska koncepcja nowej administracji publicznej*. W: A. Ferens, I. Macek (red.), *Administracja i polityka: administracja publiczna w procesie przemian*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Jon, P. (2001). *Local Governance in Western Europe*. London: Sage Publications.
- Lichtarski, J. (2004). *O relacji między podejściem funkcjonalnym i procesowym w zarządzaniu*. W: M. Romanowska, M. Trocki (red.), *Podejście procesowe w zarządzaniu*, t. 1. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie.

Nowak, J. (2006). *Modernizacja lokalnej administracji publicznej a rozwój lokalny*. Poznań: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

Perechuda, K. (2000). *Zarządzanie przedsiębiorstwem przyszłości*. Warszawa: Agencja Wydawnicza Placet.

Stiglitz, J. (2004). *Ekonomia sektora publicznego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Uchwała nr II/4/2002 Rady Miasta i Gminy Wronki.

Uchwała nr II/10/2002 Rady Miasta i Gminy Wronki.

Uchwała nr XXXIII/273/2001 Rady Miasta i Gminy Wronki.

Summary

Process of Competitive Advantage Creation in Local Government of Tourist Profile

Local governments are responsible for local and economic development. In order to foster local growth they may implement a range of instruments which influence local entrepreneurship. These instruments vary as for their effectiveness. Thus, it is crucial to establish what effectiveness the instruments have in the process of local entrepreneurship support. The research has shown that there is a difference as for the evaluation of the instruments by local companies. This means that local governments should build the range of used instruments carefully to be as effective as possible.

Keywords: entrepreneurship, entrepreneurship support instruments, local effectiveness, local social and economic growth

Dr hab. Michał Flieger

Wykładowca Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Uniwersytetu Politechnicznego im. Piotra Wielkiego w Sankt Petersburgu, Rosja. Specjalizuje się w tematyce związanej z poprawą skuteczności zarządzania organizacjami publicznymi, zwłaszcza poprzez zastosowanie w nich współczesnych koncepcji zarządzania.